

Česká obec sokolská

držitelka ceny Pierra de Coubertina

udělené v roce 2004

Mezinárodním výborem pro fair play při UNESCO

145 let Sokola

145. výročí vzniku Sokola

V roce 2007 slaví Sokol již 145 let od svého založení. Za oficiální den jeho zrození je považován 16. únor 1862, ale toto datum nespadlo z čistého nebe. Předcházela mu řada událostí, které přispěly k vytvoření podmínky vhodných pro vznik první české tělocvičné organizace.

Situace před založením Sokola

První česká tělocvičná organizace Tělocvičná jednota pražská vznikla začátkem 60. let 19. století po zániku bachovského absolutismu. K jeho pádu pomohly dva důležité dokumenty – říjnový diplom z roku 1860 a oktrojovaná ústava z roku 1861. Všeobecný útlum v předchozím období měl negativní vliv na rozvoj společnosti i jedinců. Potlačované národy rakousko-uherské říše právě nyní vytušily možnost pokračovat v boji za svá práva, který se zastavil po událostech 1848.

Onen památný rok 1848 byl vyvrcholením éry národního obrození a zformování požadavků českého národa. Vliv na všeobecnou situaci měly úspěchy mladé buržoazie na poli hospodářském, s nimiž šel ruku v ruce vzestup novodobé české kultury.

Co však Čechům chybělo, byla soustavná tělesná výchova jako součást zušlechťování člověka. Tento požadavek nebyl novinkou, protože jej najdeme již u Komenského. Represivní režim ovšem ani tomuto oboru lidské činnosti nepřál, vláda a církev prohlašovaly tělesná cvičení za pokleslou činnost.

Přesto se vyskytly pokusy o pravidelné cvičení, zaměřené zejména zdravotně. Již v roce 1839 vznikl v Praze ortopedický ústav Johanna Hirsche, kde se cvičilo podle švédské metody J. H. Linga. Soustavné cvičení zavedl v roce 1843 Rudolf von Stephany v soukromém ústavu na Malé Straně. Docházel k němu např. František Palacký a další osobnosti.

O dva roky později zřídil lékař Jan Spott „přírodnickou nemocnici“, kde léčil vzduchem, vodou a cvičením. V roce 1847 založili studenti v čele s juristou A. Hájkem Akademický tělocvičný spolek, který však v dalších bouřlivých rocích zanikl. Ještě za bachovské éry založil Jan Malypetr soukromý tělocvičný ústav se sídlem v Panské ulici. Docházeli tam Češi i Němci z různých sociálních vrstev a svůj program předváděli i pro veřejnost. Někteří cvičitelé tohoto ústavu stáli později u vzniku Sokola.

Uvolnění začátkem šedesátých let využili velmi brzy němečtí turneři, kteří zakládali tělocvičné ústavy a pořádali veřejné slavnosti. Známý byl ústav Schmittův, kde se cvičilo ovšem podle německé soustavy. Jeho členové navrhli v roce 1861, aby se ustavil v Praze samostatný tělocvičný spolek. Nazrála doba vykročit ze soukromých ústavů ke spolkové tělovýchově.

Iničiativní Němci ze Schmittova ústavu se dohodli, že založí spolek společně s Čechy. V rozhodujícím období na podzim 1861 se v pravou chvíli objevily dvě osobnosti dr. Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Tyrš navštěvoval na radu lékaře tělocvičný ústav Stephanyho a také jeho záliba v antickém umění měla vliv na přesvědčení, že je nutno pěstovat tělocvik systematicky. Když se dozvěděl o chystaném ustavení tělocvičného spolku, přeložil jeho stanovy do češtiny.

V té době již probíhalo získávání členů a prostředků pro nový spolek, který měl být „utrakvistický“. Avšak jeden z vlivných sponzorů – ředitel Kreditanstaltu – slíbil darování částky 900 zlatých jen pod podmínkou, že to bude spolek čistě německý. Proto přípravný výbor dohodu s Čechy zrušil.

V tom okamžiku vstupuje na scénu Tyrš a navrhuje založit tělocvičný spolek jen český. Připravené stanovy předložil příteli dr. E. Grégrovi a díky jemu vešel ve styk s okruhem politiků kolem Národních listů, především s vydavatelem dr. J. Grégrem, pak také s představitelem české radikálně demokratické opozice knížetem Thurn-Taxisem a dalšími. Všichni byli ochotni být členy i podporovateli nového českého tělocvičného spolku.

Ustavení Tělocvičné jednoty pražské

Koncem listopadu 1861 bylo už jisté, že k založení českého tělocvičného spolku dojde. Tato myšlenka se šířila v kruzích vlastenců a starší zájemci, kteří už necvičili, byli vyzváni stát se členy zakládajícími. Na poradách přípravného výboru byly dopracovány stanovy. Bylo navrženo, aby zakládající členové platili vklad 10 zlatých, cvičící muži a žáci 50 krejcarů měsíčně, za výcvik v šermu byl určen zvláštní poplatek. Zároveň bylo oznámeno, že kromě pravidelných cvičení bude spolek pořádat výlety a společenské zábavy. Ve svém znaku bude mít sokola v letu.

Dne 17. prosince 1861 podal dr. J. Grégr stanovy ke schválení a po připomínkách místodržitelství zadal znovu opravenou verzi. Stanovy byly schváleny 27. ledna 1862 a poté se rozběhly přípravy na ustavující valnou hromadu. Kandidátka na členy výboru sledovala princip zastoupení různých stavů a tříd společnosti. Navrženi byli Jindřich Fügner (zvolen starostou), dr. Miroslav Tyrš (místostarosta, pak náčelník), dr. Eduard Grégr (jednatel), student práv Tomáš Černý (zapisovatel) a členové výboru dr. Julius Grégr, dr. Rudolf Thurn-Taxis, profesor obch. akademie Emanuel Tonner, profesor techniky Rudolf Skuherský, sládek Ferd. Náprstek, úředník Frant. Písařovic a sedlář Jan Kryšpín.

Na funkci starosty byli navrženi J. Fügner a R. Thurn-Taxis, ten však prohlásil, že volbu nepřijme. Volba Fügnera se ukázala být šťastným krokem.

Ustavující valná hromada se konala za přítomnosti 75 členů v budově české reálky v Praze v Panské ulici v neděli 16. února 1862 v 10 hodin dopoledne.

Tato ustavující schůze je považována za datum založení Sokola. Svolána byla oznámením v Národních listech do místa v Panské ulici, kde působil Malypetrův ústav, který se zapsal do dějin Sokola jako inspirativní prostředí pro vznik myšlenky samostatného českého spolku.

Spolek nesl název Tělocvičná jednotu pražská, ale velmi brzy se začal objevovat název SOKOL. Navrhl jej Em. Tonner jako projev obdivu Čechů pro boj Jihoslovanů, kteří se nazývali sokoly. V úředních dokladech zatím jméno SOKOL nefigurovalo, aby neprovokovalo c. k. administrativu. Avšak běžně už se označení SOKOL užívalo a od května 1862 se objevovalo i na dopisních papírech organizace. Vlastní činnost zahájil SOKOL začátkem března 1862. V tomto měsíci také bylo zahájeno cvičení. Zprvu se cvičilo v pronajatých prostorách Malypetrova ústavu v Panské ulici, později v sále U Appola v Ječné ulici a pak v Konviktu v ulici Bartolomějské. Členstva stále přibývalo, a proto dal J. Fügner podnět ke stavbě vlastní tělocvičny, na kterou věnoval základní finanční částku. Tato budova byla postavena v novorenesančním slohu architektem V. I. Ullmannem na rohu ulic Žitné a Sokolské a slouží svému účelu dodnes. Vznikla v rekordním čase – jižv prosinci 1863 se tam cvičilo.

Od začátku vznikaly mezi dvěma skupinami vedoucích činovníků diskuze o programu nového spolku. Skupina kolem Tyrše a Fügnera prosazovala hlavně cvičební náplň, jiní členové výboru v čele s Thurn-Taxisem propagovali spíše účast na různých veřejných slavnostech a společenských událostech. Cvičební program byl již tehdy značně progresivní, protože kromě prostných, pořadových a náradí se cvičenci věnovali také úpolovým disciplínám (šerm, vzpírání, zápas, vrh břemenem aj.) a základům atletiky tehdy zvané tělocvik prostý (různé běhy a skoky). Sportovalo se i venku, jednoty pěstovaly plavání, veslování, bruslení, jezdectví a pořádaly četné výlety.

K tomu patřila i etická a vlastenecká výchova, což jako celek odpovídalo Tyršem vytčené ideji všestranné osobnosti zdatné tělesně i duševně - podle antického vzoru. V Sokole byl také bohatý společenský a kulturní život – vzdělávací přednášky, hudební, divadelní a loutkové soubory, koncerty, plesy a zábavy. Již v roce 1865 se konaly z podnětu J. Fügnera první šibřinky.

Všesokolské slety

V červenci 2006 se v Praze konal již XIV. všesokolský slet, který se stal důstojným pokračovatel tradice, zahájené již v roce 1882 I. sletem.

Právě všesokolské slety byly vždy vyvrcholením sokolské činnosti v celé její šíři. Nikdy to nebyla jen tělocvičná vystoupení, protože nedílnou součástí sletů jsou doprovodné kulturní, sportovní a společenské akce. Kromě velkých hromadných skladeb jsou do programu sletů zařazeny také další aktivity, kdy se představují nejlepší sokolské soubory divadelní, hudební, folklorní, loutkové, konají se turistické a další sportovní akce. Loňský XIV. všesokolský slet na tuto tradici svojí skladbou plně navázal a zároveň jí dal moderní formu: Vedle hromadných vystoupení na Strahově ve dnech 5. a 6. července byly jeho součástí takové akce, jako Expedice Kameny, Sletová štafeta, turistická setkání, pódiová vystoupení v areálu Tyršova domu a na ploše před stanicí metra A Malostranská, sletové sportovní soutěže.

Ze statistiky XIV. všesokolského sletu:

☐ Ve sletovém průvodu prošlo zhruba 20 tisíc sokolů ze všech českých a moravských žup a ze zahraničí trasu Václavské náměstí - Národní třída - Smetanovo nábřeží - nám. J. Palacha - Široká - Pařížská - Staroměstské náměstí za dvě a půl hodiny.

Hromadná vystoupení na Strahově:

☐ zúčastnilo se 15 000 cvičenců za Českou obec sokolskou (ČOS), celkově zhruba 20 000 účastníků sletu

☐ 16 skladeb (ČOS) se představilo na Strahově ve dvou programech

☐ z toho 4 skladby jsou v I. i II. programu

☐ skladba Tanec domova je nacvičena ve spolupráci s MK ČR – IPOS-ARTAMA

☐ Nejmladší cvičenec – 1 rok

Zahraniční účastníci sletu ze zemí:

Austrálie, USA, Kanada, Velká Británie, Francie, Švédsko, Německo (Lužičtí Srbové), Švýcarsko, Rakousko, Slovensko, Srbsko, Brazílie, Bulharsko, Rumunsko, Portugalsko, Slovinsko, Španělsko, Norsko, Polsko.

